

τον σκοπόν, διότι τὸ μὲν ἐκ τῶν κοιλωμάτων τῶν ἐντὸς τῆς σκαφοειδοῦς κοιλότητος ὑπερεκχειλίζον ῥευστὸν ἠδύνατο κάλλιστα νὰ μένῃ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ σκαφοειδεῖ κοιλότητι, τὸ δὲ ἐκ τῶν κοιλωμάτων τῶν ἐκτὸς τῆς σκαφοειδοῦς κοιλότητος κειμένων, τίνι τρόπῳ ἤθελεν ἐπισωρεύεσθαι ἐν τῷ ἀναφερομένῳ τρυβλιοειδεῖ κοιλώματι;

Τὸ δὲ ὁμοίωμα τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μαρμάρου τῷ παρ' ὑμῶν ἀναφερομένῳ καὶ ἐν Γυθείῳ εὑρεθέντι μετρονομικῷ μαρμάρῳ, οὐδόλως ὑποστηρίζει τὴν ταυτότητα τῆς χρήσεως αὐτῶν, τῆς πάντῃ μάλιστα διαφόρου ἀποδεικνυομένης ἐκ τῆς προσθήκης τῶν τριχοειδῶν σωλήνων ἐν τοῖς κοιλώμασι τοῦ ἐν Νάξῳ.

Οὐδ' ἐκ τῆς τῶν κοιλωμάτων τοῦ μαρμάρου τούτου χωρητικότητος, τῆς κατὰ προσέγγισιν ἀντιστοιχούσης τοῖς γνωστοῖς τῶν ἀρχαίων μέτροις, ἔπεται κατ' ἀνάγκην, ὅτι το ἐν λόγῳ μάρμαρον ὄρισται πρὸς καταμέτρησιν ὕγρων, διότι ἐνδεχόμενον ἦ αὐτὴ τῶν μέτρων χωρητικότης συνδυαζομένη μετὰ τῆς διαμέτρου τῶν τριχοειδῶν σωλήνων, νὰ διατηρῇ ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ῥεῦσιν τοῦ ἐν τοῖς κοιλώμασιν ὕγρου, ἐφ' ὅσον διαρκοῦσι καὶ αἱ καταμετρητέαι χρονικαὶ διαστάσεις.

Ταῦτα ὑποβάλλων, ἀξιότιμε συνάδελφε, εἰς τὴν ἐμβριθῆ ἡμῶν σκέψιν πρὸς ἀκριβεστέραν τοῦ πράγματος ἔρευναν διατελῶ κτλ. I. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΑΝΗΣ.

ΟΝΑΙΤΕΛΗΣ
ΕΝ ΠΟΛΕΜΩΙ
ΧΑΙΡΕ.

Ἡ ἐπιτάφιος αὕτη ἐπιγραφή ἐπὶ κοινοῦ λίθου, ἐντετειχισμένου ἐντὸς τείχους ναοῦ τινος μικροῦ, εὑρέθη ἐν τῇ καλουμένῃ *Τραχήλᾳ* τοῦ δήμου Λεύκτρου ἐπαρχίας Οἰτύλου κάτωθεν τοῦ χωρίου *Κουτήφαροι* παρὰ τὴν παραλίαν, ὅπου ὑπάρχει χωρίδιόν τι ἐκ 26—28 οἰκιῶν καὶ λιμὴν, πρὸς δὲ καὶ ἀκρωτήριον ἐκτεινόμενον καὶ εἰσχωροῦν, οὕτως εἰπεῖν ἐντὸς τῆς θαλάσσης ὡς τράχηλος ἀνθρώπινος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία προήλθε κατὰ λακωνικὸν ἰδιωτισμὸν *Τραχήλα*. Σχηματίζει δὲ διὰ τῆς εἰς τὴν θάλασσαν εἰσχωρήσεως ταύτης νησίδα *Πέφνον* τὸ πάλαι καλουμένην, ὅπου, κατὰ Πausανίαν, ἐγεννήθησαν οἱ Διόσκουροι. Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ἀδελφοὶ τῆς περιφήμου διὰ τὴν ὠραιότητα Ἑλένης, συζύγου τοῦ Μενελάου βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἴδου τὸ περὶ τούτου χωρίον τοῦ Πausανίου: «Θαλαμῶν (α) δὲ ἀπέχει σταδίους εἴκοσιν

ὀνομαζομένη *Πέφνος* ἐπὶ θαλάσσης· πρόκειται δὲ νησίς, πέτρας τῶν μεγάλων οὐ μείζων *Πέφνος* καὶ ταύτῃ τὸ ὄνομα. Τεχθῆναι δὲ ἐνταῦθα τοὺς Διοσκούρους φασὶν οἱ Θαλαμᾶται. Τοῦτο μὲν δὴ καὶ Ἀλκμᾶνα ἐν ἄσματι οἶδα εἰπόντα· τραφῆναι δὲ οὐκέτι ἐν τῇ Πέφνῳ φασὶν αὐτοὺς· ἀλλὰ Ἑρμῆν τὸν εἰς Πελλάναν κομίσαντα εἶναι· ἐν ταύτῃ τῇ νησίδι ἀγάλματα Διοσκούρων χαλκᾶ, μέγεθος παιδαία, ἐν ὑπαίθρῳ τῆς νηίδος ἐστίν· ταῦτα ἡ θάλασσα ἀποκινεῖν οὐκ ἐθέλει κατακλύζουσα ὥρα χειμῶνος τὴν πέτραν· τοῦτό τε δὴ θαυμά ἐστι, καὶ οἱ μύρμηκες αὐτόθι λευκότερον ἢ ὡς μυρμήκων τὸ χρῶμα φαίνουσι· τὴν δὲ χώραν οἱ Μεσσηνιοὶ ταύτην αὐτῶν φασὶν εἶναι τὸ ἀρχαῖον, ὥς καὶ τοὺς Διοσκούρους μᾶλλον τι αὐτοῖς καὶ οὐ Λακεδαιμονίοις προσήκειν νομίζουσι» (Paus. Lakonik. Bibl. III. XXVI. 2—4.) Ἡ παραλία αὕτη τῆς λακωνικῆς, ὅπως καὶ ἡ Πέφνος (*Τραχήλα* νῦν) ἀνήκουσι τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ, οὐχὶ δὲ τῷ Λακωνικῷ, ὡς λέγει ὁ σοφὸς Γερμανὸς Duncker ἐν τοῖς ἐξῆς· «ἐπὶ τοῦ πετρώδους νησιδίου Πέφνου ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ ἴσταντο τὰ ἀρχαῖα εἰδωλά των, καὶ ὑπὸ τὰς σφοδροτάτας καταιγίδας ἀκλόνητα ἐπὶ τῆς γυμνῆς πέτρας· ἐδῶ ἐλέγετο ὅτι οἱ ἀδελφοὶ ἐγεννήθησαν (οἱ Διόσκουροι).» (Μετάφρ. ἐκ τοῦ Γερμαν. ἐν Φιλίστ. τεύχ. Β'. τόμ. Γ. σελ. 110. ἡ θρηκ. τῶν ἀρχ. Ἑλλήνων ἐκ τῆς ὑπὸ Duncker ἱστορ. τῶν Ἑλλήνων (geschichte der griechen. Berlin 1856, σελ. 27 καὶ ἐξῆς τοῦ Α'. τόμ. τῆς ἱστορ. τῆς ἀρχαιότη.) Τὸ δὲ περίεργον, ὅτι ὁ σοφὸς Duncker λέγει ταῦτα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τὸ κείμενον τοῦ Πausανίου, οὐ τινος τὴν μαρτυρίαν φέρει πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ἐκ αὐτοῦ λόγων. Ἡλίκος ἂν ἦν θόρυβος, εἰ Ἕλληνας συγγραφεὺς τοιοῦτόν τι λάθος ἐποίει! Ὅπισθεν τοιούτων ὀνομασιῶν συγγραφέων, οἷος ὁ Duncker, συρόμενοι καὶ οἱ Ἕλληνες ὑποπίπτουσι πολλάκις εἰς λάθη, ὅπως καὶ ὁ σοφὸς Κοραῆς, περὶ ἄλλου ἀκρωτηρίου τῶν Θυρίδων (Cano-grosso νῦν), ἐν τῇ αὐτῇ παραλίᾳ κειμένου κατὰ τὸν δῆμον Μέσσης, λέγει τάδε· «Αἱ Θυρίδες ῥωῶδης κρημνὸς κλπ. (σελ. 109, στ. 43 μέρ. Β. Στράβ. Γεωγρ. ἐκδ. Κοραῆ.) Τρία φησὶ νησίδια εἶναι Πλίνιος (IV, 19.) τὰς Θυρίδας· καὶ εἰκὸς αὐτὰ ταῦτα εἶναι τὰ ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ (καὶ ὁμῶς οὐχ ὑπάρχουσι, καθότι ὁ Στράβων λέγει ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ τάδε· «διέχουσι δὲ σταδίους ρλ'. αἱ Θυρίδες τοῦ Ταινάρου ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ οὔσαι, ῥωῶδης κρημνὸς» καὶ οὐκ ἐν τῷ Λακωνικῷ, οὐ τινος τῷ μυθῷ Τρίνασος κατὰκειται· ἄρα οὐ προτιμητέος ὁ Πλίνιος τοῦ Στράβωνος ὡς πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐπιστημο-

(α) Σήμερον αἱ θαλάμαι λέγονται Κουτήφαροι καὶ σώζουσιν ἐρείπια τινά, ὡς καὶ ἐπιγραφὰς εὑρεθείσας ἐν τῇ θάλασσᾳ

ἢν τὸ Μαντεῖον τῆς Ἰνυῦς (ἴδε Πανδ. φυλλ. 449—450—451—452—453—454.)

νικήν. Τῷ Στράβωνι συμφωνεῖ καὶ Πausanίας, ὡς παρακατιόντες ὀψόμεθα, πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Εὐρώτα κείμενα, δι' αὐτὴν καὶ τὸ ἀπέναντι ἐν τῇ παραλίᾳ ἐπίνειον *Τρίνασος* ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλεῖται· νῦν δὲ *Τρίνησα* ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ὀνομάζεται... Ῥωδῆ δὲ εἰρηκεν, ὥσπερ καὶ Αἰλιανὸς (Περὶ ζώων ἰδιότη. ιδ'. 24) Ῥωδῆς ἄκρας τινὰς λέγει, ὡς συντονώτερον καὶ ἡχωδέστερον ἀπεργαζόμενα τὸν τῆς θαλάσσης ῥοὴν, διὰ τὸ κρημνώδες καὶ ὑπαντρον αὐτῶν τε καὶ τῆς παραλίας. Καὶ ἡ λακωνικὴ δὲ εὐσειστος, διὰ τὸ πολλαχοῦ αὐτῆς ὑπαντρον· ὡς γὰρ φησὶν Ἀριστοτέλης (Μετεωρολογ. Β'. 8.) «Ἰσχυρότατοι γίνονται τῶν σεισμῶν, ὅπου ἡ θάλασσα ῥωδῆς ἢ ἡ χώρα σιμῶν καὶ ὑπαντρος.» (Στράβ. Γεωγρ. Μέρ. 4. ἐκδ. Κοραῆ, σελ. 150. σημ. Κοραῆ) ῥλ' σταδίου διεχούσιν αἱ Θυρίδες ἀπὸ τοῦ Τρίνασου· ἀπὸ δὲ τοῦ Ταινάρου μόνους λ. κατὰ Πausανίαν λέγοντα τὰ ἐξῆς· «Ἐντεῦθεν ἀποσχόντι λ'. σταδίου Θυρίδες, ἄκρα Ταινάρου καὶ πόλεως ἐρείπια Ἰππόλας ἐστίν· ἐν δὲ αὐτοῖς Ἀθηνᾶς ἱερὸν Ἰππολαΐτιδος.» (Πausαν. Λακωνικ. βιβλ. III. XXV. 9, 10, σελ. 260. ἐκδ. λευγ. Τερούμπν. 1862) Τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο χονδρὸν ὑπάρχον (α) ὡς σύσσωμον ἀποκοπὴν τῆς ξηρᾶς διὰ σεισμῶν ἰσχυρῶν, οἷς ὑπόκειται ἡ Μάνη διὰ τὸ ὑπαντρον, καὶ οὕτω σπρωχθὲν οὕτως εἶπεν ἐντὸς τῆς θαλάσσης, πανταχόθεν περιορίζεται ὑπὸ κρημνῶν, ῥωδῆ τὴν θάλασσαν ἀποτελούντων καὶ ἡχηρὰν λίαν· ἀπέχει δὲ τοῦ Τρίνασου πολὺ, διότι αἱ μὲν Θυρίδες ὑπάρχουσιν εἰς τὴν δυτικὴν Μάνην ἐπαρχ. Οἰτύλου, ἡ δὲ Τρίνασος πέραν τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης ἦτοι ἐπαρχ. Γυθείου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Λακωνικοῦ Κόλπου. Τὸ ζήτημα λίαν σαφὲς καθίσταται παρ' αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος λέγοντος ταῦτα· «τῇ δὲ Μεθώνῃ συνεχὲς ἐστὶν ὁ Ἀκρίτας, ἀρχὴ τοῦ Μεσσηνιακοῦ Κόλπου· καλοῦσι δ' αὐτὸν καὶ Ἀσιναῖον, ἀπὸ Ἀσίνης πολίχνης πρώτης ἐν τῷ κόλπῳ, ὁμωνύμου τῇ Ἑρμιονικῇ. Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀρχὴ πρὸς δύσιν τοῦ κόλπου ἐστὶ· πρὸς ἑω δὲ αἱ καλούμεναι Θυρίδες, ὁμοιοὶ τῇ νῦν λακωνικῇ τῇ κατὰ Καινήπολιν (β) καὶ Ταινάρων.» (Στράβ. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 105). Τί σαφέστερον τούτου; Δὲν προσδιορίζεται ἀκριβῶς ἐνταῦθα ἡ θέσις τῶν Θυρίδων; ὥστε ὁ Πλίνιος λέγων θυρίδας τὰ Τρίνασα σήμερον, οὐδὲν ἔχει δίκαιον, καθὼ παραπαίων τῆς ἀληθείας. Ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ Θυρίδων (Cavo-grosso νῦν) ἔκτισεν ὁ Γουλιέλμος τὸ φρούριον τῆς Μάνης ὅπερ κάστρον ὠρεῖται ὁ λαὸς κοινῶς σήμερον ὀνομάζει. (Ἴδε τὴν ἐν *Πανδώρα* ἡμετέραν διατριβὴν περὶ Μάνης φυλ. 510. καὶ ἐφεξῆς.)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ
ἐλληνοειδ. ἀρεσπολέως.

(α) Ἐκ τῆς ἰδιότητος ταύτης προήλθεν ἴσως ἡ ἰταλικὴ ὀνομασία Cavo-grosso, ἥτις ὑπάρχει νῦν εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ τῆς Μέσα Μάνης καλουμένης ἢ Κακαβουλαίας χώρας.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ SIGNORA MARIA.

Οὕτω ὀνομάζεται ἐν Οἰτύλῳ τὸ παρκατιθέμενον ἄσμα. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ. Ἡ σινδόρα Μαρία ἦλθεν ἐκ τῆς Κορσικῆς εἰς Οἰτύλον μετὰ δώρων πολλῶν βαρυτίμων καὶ μιᾶς εἰκόνης ὀλοχρύσου, ὅπως μεταβῇ χάριν προσκηνήσεως εἰς τὸ Μοναστήριον τῶν Στεφανοπούλων, ὅπερ κεῖται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ταυγέτου τὴν καλουμένην τοῦ *Τσίγκου*, κειμένην δὲ πλησίον Οἰτύλου. Περὶ τούτου τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἄλλοτε λόγος ἐν *Πανδώρα* ἐγένετό μοι· διὸ καὶ πλείονα περὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα νὰ εἰπωμεν περιττὸν θεωρεῖται. Ἡ σινδόρα Μαρία ἄμα φθάσασα εἰς Οἰτύλον κατέλυσεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τινὸς ἐκ τῶν Στεφανοπούλων, εἰς ὧν τὴν κατοχὴν ὑπάγεται τὸ Μοναστήριον· διακοινώσασα δ' αὐτῷ τὸν σκοπὸν αὐτῆς ὑπέδειξε σῶμα καὶ τὰ πολύτιμα δῶρα, ὡς καὶ τὴν εἰκόνα· ἀλλὰ ταῦτα ἐκίνησαν τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο κατέβλεπε προσπαθείας πολλὰς ὅπως μεταπείσῃ αὐτὴν ὑπερ καὶ ἐπέτυχεν ἐπὶ τέλους, μόνης τῆς εἰκόνης δοθείσης εἰς τὸ Μοναστήριον, ἥς τὰ ξύλα μόνον διατηροῦνται σήμερον. Ἐφ' ἱκανὸν δὲ καιρὸν διατηρήσας παρ' ἑαυτῷ τὴν σινδόρα Μαρίαν ὁ Στεφανόπουλος ἐκεῖνος καὶ ἐρωτικὰς σχέσεις μετ' αὐτῆς συνδέσας, κατέφαγε τὴν περιουσίαν αὐτῆς πᾶσαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐγκατέλειπε ἐλεεινὴν, μὴ ἔχουσαν μήτε τὰ ἐξοδα τῆς εἰς Κορσικὴν ἐπανόδου· ὅθεν παραμείνας εἰς Οἰτύλον ἐμοιρολόγει τὸ μοιρολόγιον τόδε (α) μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνου εἰς Μεσσηνίαν, καὶ μάλιστα εἰς Κορώνην, ὅπου καὶ ἐταλεύτησε θείαν τιμωρίαν λαβὼν.

«Πουλὴ πού χαμοπέτασε, ὦηλὰ καὶ σ' τοὺς ἀγέρας,
Μὴν εἶδατε τὸν πολυαγαπῶ, τὸν ψεύτην τῆς ἀγάπης.
Ὅπου καυκαῖτου κι' ἔλεγε, ποτὲς τοῦ δὲν μ' ἀρνίεται
Καὶ τώρα μ' ἀπαρνήθηκε σ' ἂν καλομιά σ' τὸν κάμπο.
Πέροι θερίζουν τὸν καρπὸ, κ' ἡ καλαμιά μεινίσκει
Βάνουν φωτιά σ' τὴν καλαμιά, μαυρίζ' ὅλος ὁ κάμπος
Κάνω νὰ τὸν καταρασθῶ καὶ πάλιν τὸν λυπᾶμαι
Ἀπὸ ὦηλὰ νὰ γκρεμισθῇ καὶ χαμηλὰ νὰ πείσῃ,
Σ' ἂν τὸ κερί νὰ βρασιθῇ, σ' ἂν τὸ κερί νὰ λυώσῃ,
Χίλιοι γίαντες νὰ μαζευθοῦν, καὶ μύργοι μαθητάδες
Καὶ δεκοχτὼ γραμματικά νὰ γράφουν τοὺς γιεράδες (β)
Κι' ἐγὼ διαδάτης νὰ γενῶ νὰ τοὺς ἐχαιρετήσω»

(α) Μοιρολόγι διὰ τοῦ οἱ γραφόμενον ἐστὶν ὀρθότερον, καθὼ τὸ τὴν μοῖραν αὐτοῦ κλαίειν τινὰ σημαίνει, ὅπως καὶ τὸ ῥῆμα «μοιρολογεῖσθαι» ἐν τῇ Μανιατικῇ καὶ Ἡπειρωτικῇ διαλέκτῳ σημαίνει «κλαίγω τὴ μοῖρά μου» ἦτοι τὴν δυστυχίαν μου. Καὶ εἰς τὰ Δημοτικὰ ἄσματα ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «μοιρολογεῖνταν κ' ἦλεγε, μοιρολογῆ καὶ λέγει,» ἐν οἷς ἡ διὰ τοῦ ο γραφὴ ὅλως ἀπομακρυσμένην σημασίαν φέρει εἶον «μοιρολογεῖσθαι» —περὶ μύρων λέγειν, τοὺς νεκροὺς συνήθων, ἦτοι θρηνολογεῖν, πολὺ οἰκειότερον τῇ ἀτυχῇ περιστάσει ταύτῃ ὄντος ἐν τῇ δημοτικῇ διαλέκτῳ τὸ «μοιρολογεῖσθαι» —κλαίγω τὴ μοῖρά μου.»
(β) «Γιεράδες» λέξις τουργικὴ σημαίνουσα πληγὰς, λαβώματα.